

جونگ‌دو-خانبالغ-پکن-بیجینگ

پکن شهری است که در ابتدا جونگ‌دو نام داشت، ولی بر اثر حمله مغولان سوخت و نابود شد. بعداً قوییلای قاآن نوه چنگیز خان مغول و برادر هلاکو خان، به جای آن شهر جدید خانبالغ، به معنی شهرخان، را ساخت. نام شهر خانبالغ به واسطه کاغذ مرغوبی که در آنجا ساخته می‌شد و از طریق جاده ابریشم به ایران می‌رسید، برای ما نامی آشناست. شهر خانبالغ را بعداً در سلسله مینگ پکن نامیدند که امروزه خود چینی‌ها به آن بیجینگ به معنی پایتخت شمالی می‌گویند.

احداث شهر ممنوعه^۱ به دستور چو-دی دومین امپراتور سلسله مینگ به سال ۱۴۰۶ در شهر پکن آغاز شد و پس از ۱۴ سال، در سال ۱۴۲۰ به پایان رسید. این تاریخ برابر است با زمانی که در ایران شاهرخ تیموری و فرزندانش حکومت می‌کردند.

شهر ممنوعه چیست؟

این شهر، و در واقع حصار بسیار بزرگ، مجموعه‌ای از کاخ‌های متعلق به امپراتوران چین است که به مدت پنج قرن محل استقرار آن‌ها بوده و طی این مدت، ۲۴ امپراتور از این محل بر سراسر چین

دیدار از شهر ممنوعه

اشاره

اردی بهشت‌ماه ۸۹، در سفری گروهی به چین، به مدت هشت روز از این کشور دیدن کردیم. ما یک گروه ۲۰ نفره فرهنگی و بیشتر مدیران مدارس بودیم که با برنامه‌ریزی مؤسسه مرآت، با هدف دیدار از مدارس چین، راهی این سفر شده بودیم و خوش‌بختانه توانستیم از چهار مدرسه، دو مدرسه در پکن و دو مدرسه در شانگهای دیدن کنیم که خود شرح مفصلی را می‌طلبد و باید جداگانه به آن پرداخت. در کنار بازدید از مدرسه‌ها، پاره‌ای از آثار تاریخی و گردشگری چین را هم دیدیم؛ از جمله: دیوار چین، باغ تابستانی و شهر ممنوعه در پکن، دریاچه تاریخی هانزو و دهکده‌ای بودایی در شهر هانزو و نیز برج مروارید و باغ یو در شانگهای. به نظر رسید آن‌چه می‌تواند از این سفر رهاوردی برای خوانندگان محترم مجله رشد تاریخ باشد، گزارشی از «شهر ممنوعه» است که هم به لحاظ تاریخی و تمدنی و هم از جنبه گردشگری، از اهمیت بسیار برخوردار است. بنابراین، گزارشی از آن‌چه دیدیم را تقدیم شما می‌کنم.

بازدیدکنندگان داخلی و خارجی به تماشای آن می‌روند.

میدان تیان‌آن‌من

شهر ممنوعه در مرکز شهر پکن و در شمال میدان تیان‌آن‌من یا میدان صلح

فرمان می‌رانده‌اند. این مجموعه تا سال ۱۹۱۱م که انقلاب دکتر سون یات سن روی داد، برقرار بود. از آن پس، از ممنوع بودن بیرون آمد و افراد عادی هم توانستند به آن راه پیدا کنند. امروزه به این شهر کاخ موزه^۲ می‌گویند و هر روز گروه‌گروه

دیدار ما

پیوستیم که گروه گروه وارد این حصار قرون وسطایی می‌شدند.

جلوه‌های مختلف شهر ممنوعه را من نخستین بار - آن هم به سبک بازسازی شده عصر امپراتوران - در فیلم «آخرین امپراتور»، به کارگردانی برتولوچی ایتالیایی دیده بودم و لذا مشتاق بودم آن را از نزدیک ببینم و دیدم. واقعیت این است که اگر کسی به چین برود و دیوار چین و شهر ممنوعه را نبیند، گویی به چین نرفته است.

*

همان‌طور که اشاره شد، شهر ممنوعه به دستور چو-دی دومین امپراتور سلسله مینگ ساخته شد. این مجموعه عظیم عبارت است از تعداد بسیار زیادی اتاق، تالار، عمارت کلاه فرنگی، نرده‌ها، پلکان‌ها، کاشی‌های زرد، هزاران مجسمه و

ما در آخرین روز حضور خود در پکن، از شهر ممنوعه دیدن کردیم. از محل اقامت تا میدان تیان‌آن‌من را با تاکسی رفتیم. مقابل آرامگاه مائوتسه‌کنگ که در جنوب میدان است، پیاده شدیم و با اشاره راننده به طرف شمال میدان قدم‌زنان راه افتادیم. در آن‌جا از یک زیرگذر طولانی عبور کردیم و پس از گذر از بازرسی بدنی، مقابل دیوار شهر ممنوعه بالا آمدیم. دروازه‌ای دیدیم و به تصور این‌که محل ورود به شهر همین‌جاست، بلیط خریدیم به دو یوان (۴۰۰ تومان) و وارد شدیم به باغی به سبک چینی با درخت‌های عظیم، ولی با اشکال مینیاتوری. به تردید افتادیم که آیا شهر اصلی همین است یا نه، و چون تا انتهای باغ رفتیم، تازه دریافتیم که ما از در «باغ امپراتور» که در قسمت شرقی شهر ممنوعه است، وارد شده‌ایم.

به هر حال از باغ که بیرون شدیم، تازه رسیدیم به دروازه اصلی ورود به شهر ممنوعه و صفی طولانی از بازدیدکنندگان. دوباره بلیط خریدیم، این بار به ۶۰ یوان (۱۲۰۰۰ تومان) برای هر نفر و به جمعیتی

جعفر ربانی

سردبیر مجله رشد معلم

دیدار ما در پکن

مجسمه شیرها

نمای شهر ممنوعه

آسمانی قرار دارد. در زمان ما این میدان شهرت جهانی خود را از واقعه‌ای به‌دست آورده است که در سال ۱۹۸۹م روی داد و آن کشتاری است که حکومت چین کمونیست از دانشجویان و دیگر مردم معترض به عمل آورد و چنان‌که گفته می‌شود، بالغ بر سه هزار نفر را نابود کرد تا توانست بر اوضاع مسلط شود. میدان تیان‌آن‌من از شهر ممنوعه جدا نیست، چرا که در همان زمان ساخت شهر ممنوعه و در واقع به‌عنوان آستانه شهر احداث شده است. میدانی است بسیار بزرگ که تنها با میدان نقش جهان اصفهان قابل مقایسه است.

در چهار طرف میدان، چهار اثر بزرگ دیده می‌شود: شهر ممنوعه، موزه ملی چین، مجلس خلق (که گفته می‌شود ۱۰/۰۰۰ نماینده دارد) و آرامگاه مائوتسه‌کنگ، وسط میدان هم ستون یادبود قهرمانان ملی به‌پا ایستاده است که اسامی عده‌ای را روی آن حک کرده‌اند.

تصویر (به‌ویژه مجسمه و تصویر ازدها)، ظرف‌های آب بزرگ، راهروها، کانال‌های آب، پل‌ها و...

می‌گویند شهر ممنوع ۹۹۹۹/۵ اتاق دارد! براساس یک اعتقاد قدیمی، اقامتگاه ازدهای حقیقی که در آسمان است، ۱۰/۰۰۰ اتاق دارد و چون پسر او- یعنی امپراتور چین- نمی‌تواند به اندازه پدر خود اتاق داشته باشد، ناچار در شهر ممنوعه نیم اتاق کمتر ساخته‌اند تا معادله مذکور درست از آب درآید. آن نیم اتاق هم فضای یک راه‌پله است که اضافه بر ۹۹۹۹ ساخته شده است!

مساحت شهر ممنوعه ۷۲ هکتار یا ۷۲۰/۰۰۰ مترمربع است که از این مقدار ۱۵۰/۰۰۰ مترمربع یا ۱۵ هکتار زیربنای

ساختمان‌هاست.

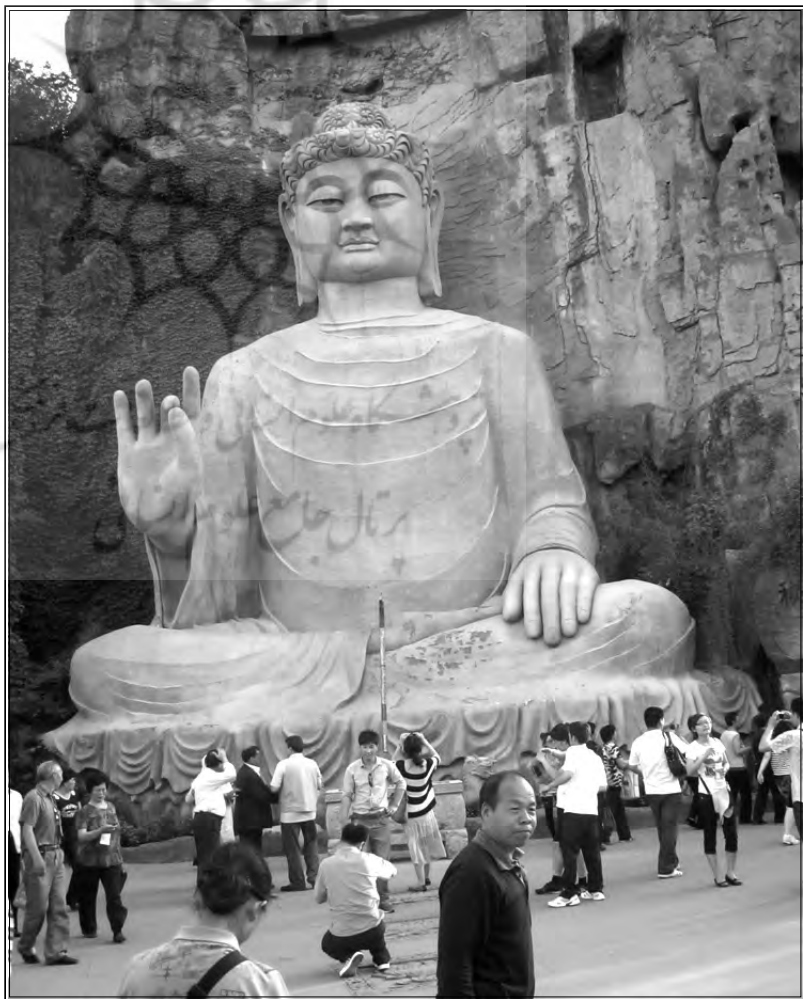
دیواری به ارتفاع ۱۰ متر و به طول حدود ۳/۵ کیلومتر، مجموعه را احاطه کرده و چهار برج- که هریک ساختمانی مفصل است- به‌عنوان حفاظت و نگهبانی، در چهار گوشه مجموعه احداث شده است. در اطراف شهر نیز، پشت دیوارها، خندقی از آب به طول ۳/۸ کیلومتر و عرض ۵۲ متر ساخته‌اند تا شهر ممنوعه را از شهر مادر یعنی پکن جدا و دسترسی به آن را جز از راه‌های مجاز، غیرممکن کند.

شهر ممنوعه چهار دروازه اصلی دارد که در چهار طرف واقع شده‌اند. از این چهار دروازه، دروازه نیم‌روز^۳ که از میدان تیان‌آن‌من به آن وارد می‌شوند، دروازه اصلی است. البته داخل شهر نیز

دروازه‌هایی وجود دارد که تعداد آن‌ها به ۹۰ باب می‌رسد. ساختمان‌های اصلی و مرکزی شهر نیز بسیار است که باید از جمله به ۱۹ قصر یا کوشک و ۱۶ تالار بزرگ اشاره کرد. باز هم اگر پای مقایسه در میان باشد، باید گفت شهر ممنوع چیزی است در حدود ۵۰۰ برابر چهلستون اصفهان؛ این مقایسه را از این جهت انجام دادم که شهر ممنوع، هم‌چون چهلستون، عمدتاً از چوب ساخته شده است.

شهر به طور کلی شامل دو بخش است؛ بیرونی و اندرونی یا خارجی و داخلی. بخش خارجی محل استقرار رسمی امپراتور وقت بوده و او از این محل به اداره امپراتوری می‌پرداخته است. این بخش سه تالار اصلی- که همان کاخ است- دارد به نام‌های تای‌هه، ژونگ‌هه و بانوهه. از این سه تالار، تای‌هه، نقش اصلی را دارد و تخت امپراتور هم در آن واقع است. اما بخش داخلی یا اندرونی هم شامل قصرها و تالارهای بسیاری است که مورد استفاده خود امپراتور، ملکه، همسران غیررسمی، فرزندان و شاهزادگان و احیاناً وزیران و دیگر بزرگان بوده است. این بخش هم سه ساختمان عمده دارد به نام‌های تیان‌کینگ، جیائوتای و کوئینگ. در قسمت شرقی شهر، دو تالار دیده می‌شود که می‌گویند یکی از امپراتوران چین به نام تیان‌لانگ، پس از کناره‌گیری از قدرت و تفویض آن به پسرش، در این جا زندگی می‌کرده است. در شمال شهر ممنوعه که خود در شمال بخش داخلی واقع است، باغ سلطنتی^۴ را ساخته‌اند که با انواع درخت‌ها و گل و گیاهان غیر بومی و کمیاب در رنگ‌های متنوع تزئین شده و انواعی از سنگ‌ها، پله‌ها، کوشک‌ها و عمارت دو طبقه و کلاه‌فرنگی در آن به چشم می‌خورد.

در شهر ممنوعه کانال آبی جریان دارد که به آن رود طلایی می‌گویند و حدود دو کیلومتر طول آن است. این کانال از کنار

دیوار در شمال غربی وارد شهر می‌شود و به موازات همین دیوار به جنوب شهر می‌رسد. از جنوب غربی به بعد، مسیری مارپیچ را داخل شهر طی می‌کند و سرانجام از جنوب شرقی خارج می‌شود. می‌گفتند از این آب برای پر کردن مخازن آب، جبران کم‌بارانی در خشک‌سالی‌ها، تأمین آب معبد‌های داخلی شهر و فرونشاندن آتش‌سوزی‌ها که به علت چوبی بودن ساختمان‌ها محتمل بوده است - استفاده می‌شده است.

نکته‌ها

به جز آنچه به اجمال بیان شد، شهر ممنوع از ویژگی‌هایی برخوردار است که به طور پراکنده به بعضی از آن‌ها اشاره می‌کنیم.

اژدها: می‌دانیم که برای چینی‌ها اژدها نمادی مقدس و دارای ارزش بسیار است. در واقع اژدها، این حیوان افسانه‌ای، نماینده قدرت امپراتور است که امپراتور خود پسر آسمانی اژدهای حقیقی به‌شمار می‌رود. نماد اژدها را در سراسر چین، به‌ویژه در آثار باستانی و تاریخی می‌توان دید. مثلاً فقط درون قصر تای‌هه، با سیزده هزار تصویر اژدها تزئین شده است. علاوه بر این که بیش از یک هزار مجسمه سر اژدها (سردیس) نیز در این قصر طوری تعبیه کرده‌اند که وقتی باران می‌بارد، آب باران حاصل از بام‌های ساختمان، از سر این اژدهاها فوران می‌کند و تخلیه می‌شود.

شیر: در چین دو نوع مجسمه نمادین از شیر وجود دارد که آن‌ها در بسیاری جاها دیده می‌شود. از این دو شیر یکی شیری است که زیر پنجه راست آن، کره‌ای که باید کره زمین باشد - قرار دارد. این شیر مذکر و نماد قدرت است. اما شیر دیگر نماد مادر است و در زیر پنجه چپ آن بچه‌ای قرار گرفته است.

در برابر در اصلی تالار تای‌هه، دو مجسمه بزرگ از این دو شیر قرار داده‌اند.

ظرف آب

در بیرون و اطراف قصر تای‌هه، به فاصله کمی از یکدیگر، ظرف‌های بسیار بزرگی شبیه قوری بدون لوله دیده می‌شوند. این ظرف‌ها که از جنس مس هستند، در واقع مخازن آب بزرگی هستند که همواره پر آب بوده‌اند. گفته می‌شود، حتی در زمستان زیر این ظرف‌ها آتش روشن می‌کرده‌اند تا آب یخ نزند و قابل استفاده باشد. براساس آمار، مجموعاً ۳۰۸ عدد از این ظرف‌ها در شهر ممنوع وجود دارد.

نیروی عظیم انسانی

تخمین زده‌اند که در ساخت شهر ممنوعه مجموعاً حدود ۱۰۰ هزار صنعت‌گر (معمار، بنا، نجار و...) و حدود یک میلیون کارگر شرکت داشته‌اند که رقمی عظیم است. به نظر می‌رسد نژاد زرد در مدیریت بر جمعیت‌ها و نیروهای خود توانایی شگرفی دارد، چه در ساختن و چه در ویران کردن، چنان‌که در حمله به سراسر آسیا، مغول‌ها مثل مور و ملخ کشورها را فتح

کردند، غارت کردند، ویران کردند و رفتند و در بغداد حتی دستگاه خلافت پانصدساله بنی‌عباس را برچیدند و امروز هم خود چینی‌ها چنان جمعیت خود (۱/۴۰۰ میلیارد نفر) را در تولید به‌کار گرفته‌اند که جهان را انگشت به دهان ساخته‌اند! طبعاً ساخت شهر ممنوعه هم از این قاعده بی‌بهره نبوده است.

آثار عتیقه

گفته می‌شود در شهر ممنوعه بالغ بر یک میلیون شیء گران‌بها موجود بوده که جمع‌آوری شده است و این تعداد یک‌ششم کل اشیای عتیقه چین را تشکیل می‌دهد. در دهه ۸۰ دولت چین یکصد انبار زیرزمینی ساخته است تا این گنجینه‌ها را در آن‌ها جای دهد.

پی‌نوشت

1. Forbiden city
2. Meuseum Palace
3. Meridian Gate
4. Imperial Garden
5. Square